

Jeg ved ikke, om de Herrer tro, at der for Udviklingen af en Nations Erhvervsliv ikke gælder de samme Love som for Udviklingen af Fornødenhederne for den enkelte, nemlig at man skal udvikle de naturlige Krav og Fornødenheder, der ligge i en, saaledes at man maa tilfredsstille dem gennem en stadig mangfoldigere Virksomhed. Hvis det skal være noget unaturligt, saa er al Kultur unaturlig; og det kunne vi jo ikke tro i det Øjeblik, vi virkelig tro paa en lovmæssig Ledelse. Kultur og Udvikling af denne Art er ikke noget, der gaar mod Naturen, det er tværtimod at fyldestgøre Naturens Krav til os; dette Krav er netop Udvikling, og det gælder paa Nationaløkonomiens Omraade akkurat lige saa godt, som det gælder paa alle mulige andre Omraader. Kultur er Udvikling fra den bare Natur med sin Ensartethed og sin Mangel paa Sammensætning op til det, der er sammensat og mangfoldigt. Et Fremskridt i Kultur er derfor ogsaa Udviklingen fra en Agrarstat til en Agrar-, Handels- og Industrierstat; og enten følger man denne Udvikling, og saa handler man med Naturens Love, eller ogsaa gaar man imod denne Udvikling, og saa handler man imod Naturens Love.

Men de Herrer, der hver Dag have med Naturen at gøre, skulde allerbedst vide, at Naturen lader sig ikke snyde. Enten følger man dens Bud, eller ogsaa straffer den en, og Straffen her er Stagnation og dermed Tilbagegang. Den Udvikling, jeg her har peget paa, er lige saa lovmæssig som Udviklingen af et Hvedekorn til Spire og til Straa og til Aks og til Kærne. Et Hvedekorn er ikke blot en enkelt Ting, det er mange forskellige Organer, der udføre forskellige Funktioner. Et Samfund er heller ikke noget ensartet; det er heller ikke eneste og alene et Agrarsamfund. Det er det i dets Begyndelse, men det udvikler sig til et Kultursamfund, og et Kultursamfund maa enten omfatte en mere mangfoldig Produktion, eller ogsaa gaar det tilbage.

Nu har jeg jo til dette Forslag stillet en Række Ændringsforslag, og der kan sikkert findes Fejl i dem med Hensyn til, hvilken Sats det ene eller det andet Erhverv bør have, og for disse Fejl, har jeg allerede sagt, paatager jeg mig ikke det personlige Ansvar. Det kan ikke være anderledes, og i saa Henseende er jeg i fuldeste Overensstemmelse baade med de ærede Ordførere, som sige det, og med de ærede Ordførere, som ikke sige det.

Jeg ved jo godt i det store og hele, hvad disse Forslags Skæbne bliver. Uagtet Tendensen i dem er rigtig, uagtet mange af dem, den allerstørste Del af dem, er jeg overbevist om ved nærmere Eftersyn ville vise sig at kunne holde stik, ved jeg jo, at jeg for den Sags Skyld lige saa gerne kunde have ført dem ind i Arenaen under den gamle romerske Hilsen: Hil Dig, Cæsar, de, som skulle dø, hilse Dig. Det er meget rigtigt, som det ærede Medlem for Saksjøbing (Rørdam) sagde: Den væsentligste Tjeneste, som disse Forslag skulde gøre mig, har netop været den at udvikle ikke alene de Synspunkter, fra hvilke jeg ser paa Erhvervsudviklingen her i Landet, men ogsaa de Synspunkter, fra hvilke man maa gaa ud, naar man vil tale om i det hele at handle handelspolitisk. Nu staa disse brave Gladiatører her. Hvad jeg vil gøre med dem, ved jeg saamænd ikke i dette Øjeblik. Muligvis vil jeg spare dem til en bedre Lejlighed og trække dem alle sammen hjem igen. Muligvis vil jeg stille Ændringsforslag til dem, muligvis vil jeg lade dem nedsable. De ere mine, jeg raader over dem, jeg kan gøre, hvad jeg vil, og hvad jeg vil med dem, er et rent taktisk politisk Spørgsmaal, som jeg vil afgøre i det senere Forløb af Debatten. Det har jo endelig ikke været min Hensigt med dem at lægge en uoverstigelig Skranke for Tilvejebringelsen af en Toldlov. Jeg tror, at man har almindelig Lyst til at faa en Toldlov, og hvad jeg udtalte som en Formodning under 1ste Behandling, nemlig at jeg ogsaa tror, at Industrien har Lyst til det, det tror jeg nu næsten, at jeg tør sige som en Vished, netop fordi den ønsker at komme ind i den Tryghed, som den ærede Ordfører for Flertallet var saa venlig at hænge paa Juletræet til os i Anledning af det Forslag, som han og Flertallet forsvare. Men Tryghed er jo forskellig. Man kan føle Tryghed under Liv, men der er jo ogsaa en Dødens Tryghed. Derfor er Industriens Ønske om en Toldlov dog kun fremsat paa Vilkaar, om jeg saa maa sige.

Det, som har bevæget mig saa stærkt, kan jeg sige, fordi Erhvervslivet af rent nationale Grunde ligger mig saa stærkt paa Sinde, fordi det er Kilden til det hele, det, der har bevæget mig saa stærkt under denne Behandling, har været dette, at man siger jo nok, at det er et sagligt Forslag, men jeg ved, at det er det ikke, og jeg haaber derfor, at hvis vi gaa op med dette Forslag i et Fællesudvalg, vil Landstinget — det haaber jeg, og det